

- ۲۷/۷، پیمانه، ۷، شماره ۱، ۱۳۸۷.
- 81- Foulsham, B. **بزرگنمایی برخی از شیوه‌های معنی‌شناسی**. London: Routledge, 1988.
- 82- Brown, J. A. **اثر: دکتر سید محمود محدث‌کسانی**. Boston, 1984.
- 83- Foulsham, B. **از: دانشگاه تهران**. Northern Mills (Vol. 1, 1982_1981).
- ۱/ چکیده: ... ۵۸۷، ۲۲، پیمانه، ۲۷.
- 84- AL-JA **در بررسی برخی از شیوه‌های معنی‌شناسی، شخصیت‌شناسی از (1982)**
 شناخت وحدت و انسجام معنی است، و اینکه اجزای سخن، گاه از آن جدا
 و واحدهای بسیط، تشکیل می‌شوند؛ و گاه از واحدهای مرکب، ساخته می‌شوند. ۶۲
 ۲۷۷، امام بلاغت (عبدالقاهر)، نخستین کسی است که از این نوع سخن - ۶۳
 یاد کرده، و می‌گوید: نوعی سخن داریم که ساختار جمله‌ها و بیافت
 داخلی آنها و شبکه‌های فرعی به گونه‌ای است که نشان از انسجام معنی
 ترکیبی واحد است. آنگاه سه نمونه ارائه می‌دهد که از آنها می‌توان
 نتیجه گرفت که ساختار درونی و بیافت مشبک فرعی جمله‌ها
 سبک‌های متفاوت دارد. ۵۸۷، ۲۷، پیمانه، ۲۷، شماره ۱، ۱۳۸۷.
- 85- Foulsham, B. **۱- سبک عطف - یک یا چند جمله - اصلی یا فرعی، شرطی یا غیر**
 86- **شرطی ۲- سبک ضمه و موصول، تداخل مفرد یا جمله فرعی دیگر در**
 ضمه. مقاله در سبک دوم، به تحلیل نمونه‌هایی از آیات پایانی سوره
 مبارکه «فرقان»، پیرداخته و ۱۳: آینه را درباره‌ی یک ساختار یعنی
 «شناخت عباد الرحمن» و نخبگان امت می‌آورد. ساختاری که نهادش،
 فقط عباد الرحمن است. و سنگهای زیربنای آن از گزاره‌های متداخل است. ۶۶
 و مشبک تشکیل می‌گردد، و ۸ گزاره را با یک امتداد، متداصله و ۱۶
 موصول - برای یک نهاد ارائه می‌دهد، و نهاد را چنان مشخص و ممتاز
 می‌گرداند که جای هیچ شک و تردیدی باقی نمی‌گذارد.

تساوی در باره دانستن * * * * *
 یکی از شیوه‌های شناخت معنی: آشنائی به وحدت و انسجام معنی است. چرا که اجزاء سخن گاه از واحدهای بسیط، تشکیل می‌شوند؛ و هر یک از مستند و مستند الیه، حکم واحد حقیقی را دارند. و گاه از واحدهای مرکب، نتایج می‌شوند. و حکم واحد ترکیبی را دارند. به عبارتی دیگر، مستند و مستند الیه در دو در قسم دوم: یعنی آنجا که هر دو واحد ترکیبی هستند، اجزاء و ارکان سخن در غین حال که همچون امواج نور، شبکه‌های مختلف - اصلی و فرعی - و متداخل را تشکیل می‌دهند، گاه ممکن است از نظر ارائه معنی از چنان وحدت و انسجام برخوردار نباشند که گویا جمله‌های متوالی و مشبک و بافت داخلی آنها یک ساختار را نشان می‌دهند. و از یک پیکر خبر می‌دهند. و همه نمونه برای یک معنای انسجام یافته‌اند. و چون از این جهت، تساویر و تفسیرها در بعضی از آیات و روایات، امام بلاغت (عبد القاهر جرجانی)، نخستین کسی است که از این نوع سخن، یاد کرده و می‌گوید: «واعلم ان مما هو اصل فی ان یدق النظر و یغمض المسلك فی توحی المعانی التي عرفت، ان تتحد اجزاء الکلام و یدخل بعضها فی بعض...» (دلایل الاعجاز / ۱۲۵). و این سخن، در باره ساختار و بافت داخلی و متداخل اجزاء و واحدهای سخن، نکتۀ استوار است. که: نوعی سخن داریم که ساختار جمله‌ها و بافت داخلی آنها و شبکه‌های فرعی نشان از معنی ترکیبی واحد است. و این سخن، اما وی برای شناخت این نوع سخن، ضابطه‌ای نشان نداده و می‌گوید: شناخت این نوع از سخن به گونه شناخت: «نوع منطقی» از مصادیق است. و کلی را باید از مصادقهای آن شناخت.
 ما در این گفتار به سه نمونه از مصادیقی که وی نشان داده است، بسنده نمی‌کنیم. ۱ - بحتری می‌گوید:
 اذا احتربت يوما ففاضت دماؤها
 تذكرت القربى ففاضت دموعها
 وی در این سخن بر آن است که بگوید: هر علتی را، معلولی در پی است.

وی در این سخن بر آن است که بگوید: هزغلتی را، معلولی در پی است. و اگر قبیله: «تغلب»، امروز به آتش جنگ، دامن می‌زنند. و خون یکدیگر را می‌ریزند، فردا خویشاوندی و قربت را فریاد می‌آورند. و اشکها فرو می‌ریزند. وی در این سخن نشان داده است: آتش جنگ، سیل خون را در پی دارد. و سیل خون، یاد از قربت را. و یاد از قربت، سیل اشک را. اما سخن به گونه‌ای آمده است که جمله اول برای دوم نمونه خشت اول برای دوم است. و اولی برای سومی بدین نشان: «...»

۲- سلیمان بن داود قضاعی می‌گوید: «...»

«...»

این سخن در جستجوی این معنی است که: انسان همواره در: «اوج و حضيض» قرار دارد. و گاه ماه آسمان است، و گاه سوزگون در چاه، ولی جمله‌ها به گونه‌ای چیده شده که: سنگها برای یک بناء. و اندامها برای یک پیکر بنا شده‌اند. این سخن نشان می‌دهد که: انسان گاه در عین حال که در اوج عزت و جلال است، ناگاه به ورطه سقوط فرومی‌افتد. و دوباره از حضيض سقوط، به اوج عزت و اقتدار می‌رشد. و گاه در عین حال که در رفاه و نعمت است، به تنگدستی و نكبت فرومی‌افتد. و دوباره در عین فقر و نكبت، به رفاه و ثروت می‌رشد. و همواره در گهواره انتقال از: اوج به حضيض است. و از حضيض به اوج. و این را می‌توان به گونه‌ای شبکته‌های متداخل را بدینگونه می‌توان ترسیم کرد: «...»

الف: «فی علیاء، اهو» از فراز به نشیب.

ب: «منحط، اغتلی»: از نشیب به فراز. «...»

ج: «نعمه إذ حال بؤس: از نعمت به نكبت.

د: «بؤس إذ تعقبه ثراء: از نكبت به ثروت.

۳- دیگری می‌گوید: «...»

و قالوا انتم فيه يدوم لكم، و اما جمله ظننت منا اننا فیه، دائماً ابتدا آیه
 نالتمو لکن رایت اللنیالی غیر تارکه، و جمله ما ستر من حادث، اوساء مطردا، لکن
 نالتمو، فقد سکنت الی انی و انکم سیریه، و سینه سجد، خلاف الحالین اعدان، و
 این سخن نشان می‌دهد که: «وضع موجود»، برای کسی در هیچ عصر و روزگاری،
 جاودانه و پایدار، باقی نمی‌ماند. از این رو می‌گوید: اگر «وضع موجود»، برای شما
 ادامه می‌داشت، من هم می‌توانستم تصور کنم که: برای من نیز ادامه خواهد داشت.
 ولی روزگار، نه غم و شادی را برای من، باقی خواهد گذاشت، و نه نیک و بد را برای
 شما. و اطمینان دارم من و شما، فردا رخداد جدیدی خواهیم داشت. و اما در این
 نخست سخن را بر اقامه دلیل: الامتناع لامتناع، مبتنی ساخته: و آنگاه در سخن دوم
 بر اساس «استدراک»، از سخن اول بدین بیان به دفع توهم خلاف پردازد و
 می‌گوید: روزگار نه نیک و بد را بر جای خواهد گذاشت، و نه غم و شادی را به شما
 و نتیجه اینکه: آنچه مایه آرامش و اطمینان است: تغییری است که در همه چیز، رخ
 می‌دهد. و وضع موجود، را بر هم می‌زند.

از این بررسی کوتاه بدین نتیجه می‌توان رسید که: ساختار درونی جمله‌ها - اصلی یا
 فرعی - و بافت شبک و متداخل آنها، شبک و گونه‌های متفاوت دارد: گاه به شبک
 عطف است. عطف یک یا چند جمله - اصلی یا فرعی - به یک یا چند جمله دیگر -
 «شرطی» یا «غیر شرطی» - و گاه به شبک: «صله» و «موصول» که نمونه اش را در آیات
 «یا یاقنی» سوره مبارکه: «فرقان» می‌بینیم. آنجا که از خوی و خصال: «عباد الرحمن»،
 یعنی: نخبگان امت، و بندگان رحمن سخن می‌گوید: و سیزده آیه را در باره یک
 ساختار یعنی: «ساختار «عباد الرحمن»، می‌آورد. ساختاری که نهادش، فقط
 «عباد الرحمن» است. و سنگهای زیر بنای آن، گزاره‌های متداخل و امشبک. هشت
 گزاره را با یک متد آورده. یعنی بامتد: صله و موصول، و بدین بیان، نهاد را چنان
 مشخص و متمایز ارائه می‌نماید که بجای هیچ شبک و ربطی برای کسی باقی
 نماند. و اما در این باره، در ادامه، در شماره بعدی، به تفصیل خواهیم پرداخت.

قدرت روحی بالائی برخوردارند. و چنان خاطر آشوده و آرامی دارند که با هر کس در روی زمین، برخورد می کنند، مایه تسکین خاطر او نیز، می شوند. و بدین سان، آنان آرام بخش و اطمینان آفرینند. و بعد از این آیه در آیه ۹۷ آمده است:
البته چینی انسانهایی باید از مقام اجتماعی بالائی برخوردار باشند تا بتوانند از موضع قدرت، به دیگران، آرامش و اطمینان دهند.

و شاید در متن آیه که فرموده: «عَلَى الْأَرْضِ» اشاره به همان موضع قدرت، است که در دست آنها است. و بدیهی است که انسان از موضع قدرت می تواند ریشه ظلم و ستم را بسوزاند. و از بیخ و بن بزند. و خطر هجوم باطل را در جامعه محو و نابود کند، تا دلها آرام گیرند. و به سوی حق، گرایش یابند. و در آیه ۹۷ آمده است:
شاید از آیه مورد بحث، بتوان استشمام کرد که: «عباد الرحمن»، بشلیجیاتی هستند آماده و دست بر سلاح او منتظر تا به محض شنیدن، عززده باطل، به سوی آن، پرواز کنند. و باطل را در حلقوم، خفه نموده و فساد را از بن، بتر آورند. تا دلها آرامش خود را باز یابند. و در آیه ۹۷ آمده است:
«وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا: اجناب علیه تسبیح و تسبیح و سجده و قیام». و بافت صله در این گزاره، پیش، همسان و همگون است. اینجا: «ینشون»، و اینجا: «یبیتون». هر دو: فعلیه. هر دو: «مضارعیه»: اینجا از گزاره، «حال» تولد یافته: «هونا». و اینجا نیز، از گزاره، «خالها»، تولد یافته: «سجداً و قیاماً». «حال» از نظر آگاهان به دانش نحو، مناط فایده: برای حکم است. و در آیه ۹۷ آمده است:
والذین یقولون: «رنا اصرف عنا عذاب جهنم»:

این سخن سومین گزاره است که با متد: صله و موصول، آمده. و پیوندش با گزاره دوم از اینجا است که: «سجده» و «خضوع عباد الرحمن»، به درگاه خدا، نه از روی عجب و زبا است، و انبساط خاطر و غرور که از روی دلهایی است سرشار از: خوف و خشیت از خدا. و بیمناک از شکنجه دوزخ. همراه با زمزمه آرام. و تروتم آهسته شروود: «رنا اصرف عنا عذاب جهنم». ان غذاها کان غراماً بئس ان الله تعالی و توفیق ربی

چنانکه مشاهده می‌کنیم: بافت صله در این گزاره با صله در گزاره پیش، یکسان آمده: اینجا فعل مضارع: بیستون، اینجا فعل مضارع: بقولون. بدان سان که: تضرع: درینا اصراف عتاء، در آن تداخل کرده. و جمله اسمیه: ان عذابها، در تضرع، تداخل کرده. و نسبت به آن، نقش: علیت و تعلیل را ایفا می‌کنند. *والذین اذا انفقوا: انفقوا نسیوا ان یصلوا الی الله و الی ربه و ان یصلوا الی الله و الی ربه*

چهارمین خوی و خصلت عبادالرحمن، در گذرگاه زندگی: مشی و مرام آنها است در هزینه‌های زندگی. آنان به هنگام بخشش و بذل مخارج و هزینه‌های زندگی برای خود یا دیگران، به شیوه‌ای رفتار می‌کنند که: نه زیاده روی دارند. و نه، تنگی و بخل و امساک. بلکه در حدّ میانه‌اند. و جمله: و کان بین ذلک قواماً: سخنی است که بر تاکید حدّ میانه و اعتدال، می‌افزاید. و این سخن: نصّ صریح، است برای آنکه: جوهر رفتار و مشی و مرام عبادالرحمن، روی خطّ اعتدال است. *والذین اذا انفقوا: انفقوا نسیوا ان یصلوا الی الله و الی ربه و ان یصلوا الی الله و الی ربه*

والذین لا یذعنون... و لا یقتلون... و لا یزنون... و ما یفعلون به ان یصلوا الی الله و الی ربه و ان یصلوا الی الله و الی ربه
از اینجا یعنی: پنجمین گزاره سخن از خوی و خصلتی است که: دامن عبادالرحمن، از آنها پاک و منزّه است. و بافت صله در اینجا از: سه جمله منفی تداخل کرده است. و هر سه: به یک شیوه و یک متد. و آن: شیوه مضارع منفی است. و ساحت قدس: عبادالرحمن را از: آلودگی بدانها، پاک و میزری می‌داند. و سه جمله: *ان یصلوا الی الله و الی ربه و ان یصلوا الی الله و الی ربه* و آنها را در این راستا، نشان می‌دهد که: نه خدای دیگر جز، خدای یکتا می‌خوانند. و نه، نفس محترمی را به ناحق، می‌کشند. و نه، به دامن زنان و بانوان، بی احترامی می‌کنند. *ان یصلوا الی الله و الی ربه و ان یصلوا الی الله و الی ربه*

والذین لا یشهدون الزور و ان یصلوا الی الله و الی ربه و ان یصلوا الی الله و الی ربه
در ششمین گزاره، چهارمین خوی و خصلتی را نشان می‌دهد که: دامن عبادالرحمن، هرگز، بدان آلوده نمی‌گردد. و آن اینکه: آنان هرگز به ناحق، گواهی، نمی‌دهند. و اگر در این راه به کار عبث و لغو و بیهوده بر خورد کنند، شیوه‌ای را بر می‌گزینند که: نه، بی تفاوت و بی اعتنا از کنار آن بگذرند. و نه خود را آلوده بدان سازند. و آن شیوه: *ان یصلوا الی الله و الی ربه و ان یصلوا الی الله و الی ربه*

